

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce
CESTOU PODVĚDOMÍ
Kateryna Melnychuk

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Ilustrace a grafika
Specializace Malba

Bakalářská práce
CESTOU PODVĚDOMÍ
Kateryna Melnychuk

Vedoucí práce: Doc. a ak. mal. Aleš Ogoun
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů. Souhlasím se zapůjčováním práce a jejím zveřejňováním.

V Plzni dne 28. 4. 2017

Kateryna Melnychuk

Děkuji vedoucímu doc. a ak. mal. Aleši Ogounu za pomoc při zpracování této práce. Také děkuji Anastázií Toros za pomoc s výběrem a překladem do češtiny teoretického materiálu.

Obsah

1. MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE	2
2. TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY, CÍL PRÁCE.....	4
3. PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY.....	6
4. POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA, PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR ..	9
5. RESUMÉ.....	11
6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	13
7. SEZNAM PŘÍLOH.....	15

1. MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Doposud se stále měním ve svém projevu, hledám se, a tato bakalářská práce je pro mě procesem, který je zároveň cestou kupředu.

V dětství jsem pochopila, že chci chodit do výtvarné školy. Zpětně si uvědomuji, že pojem „umělecký“ neodpovídal tomu naplnění ve škole, co by měl. Například učitelka mě učila malovat celý měsíc jablko tužkou, a její cílem bylo, aby vypadalo přesně jako na fotografií, co nejvíc „ideální“, má interpretace ji příliš nezajímala. Teď, díky svým zkušenostem mohu tento proces zařadit jako „nevhodný“ k výuce na umělecké škole.

V Ukrajině jsem se účastnila celostátních plenérů. Starosta obce vybíral v soutěži jednoho až dva studenty z výtvarné školy z Vinnice (Ukrajina)¹, a posílal je do jiných měst prezentovat naši obec. Byla jsem vybraná čtyřikrát. A díky tomu jsem se poprvé dostala do Polska, kde jsem se setkala se studenty uměleckého oboru z různých vysokých škol v Evropě. Bylo to pro mě inspirující, a v jistém smyslu „šokující“ tím, že jsem pochopila nakolik jiná je výuka a hlavně přístup vyučujících k výtvarnému oboru. Zde nebylo smyslem měření a „ideální kopie“, ale interpretace a volnost projevu.

Odjela jsem z Ukrajiny za něčím novým, potřebovala jsem změnu. Už jsem něco věděla o umění tam, a chtěla jsem zkusit a dozvědět se jak lidé tvoří, z čeho vychází, a hlavně jak žijí jinde.

¹ Město, odkud pocházím.

A tak pro mě bylo velice potěšující se dozvědět výsledky výběrového řízení na FDULS, v roce 2013. Pro mě to znamenalo ne jen to, že mohu studovat v ČR, ale udělili mi i vízum po dobu studia, což nebylo jednoduché dostat.

Pamatuji si své první překvapení, což byl portál, kde jsem se mohla dozvědět veškerou informaci o škole, zápis na předměty, jejich výběr, komunikace s vyučujícími přes internet; takovou zkušenost jsem před tím neměla. Vlastně jsem byla zodpovědná za své studium a samostatně jsem mohla vybírat předměty, což by mě mohli obohatit.

Za čtyři roky studia jsem úplně změnila svůj názor na umění: tím že jsme měli širokou škálu možností k vyzkoušení (mám na mysli jakýkoliv styl, barevnost, techniku), jsem pochopila, kde mám hledat inspiraci; jak umění vzniká díky volnostem, kterou si pak mohu **sama** omezit, když potřebuji.

2. TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY, CÍL PRÁCE

“Co upoutá naší pozornost ve dne, ovládá naše myšlenky i ve snu.” Freud²

Vybrala jsem si tento citát proto, že má práce je o podvědomí. Podle Freuda tedy sníme v zásadě pouze o tom, co naši mysl během dne nějakým způsobem více zaměstnalo, co upoutalo naši pozornost. Když vezmeme sny jako naše podvědomí, něco co se v nás skrývá a může nás ovlivňovat, je to skoro až strašidelné, ale zároveň vzrušující.

Podvědomí je v současné době rozšířený výraz pro to, co psychologové označují jako nevědomí. Oba tyto výrazy významem v podstatě splývají, ale nevědomí je přesnější, protože my o procesech a asociacích, které se v něm odehrávají, skutečně nevíme a vědomě je lze jen velmi těžko ovlivnit.³

Myslím si, že jakýkoliv výběr v životě jde přes podvědomí člověka, přece nikdy nemůžeme stoprocentně říct důvod proč jsme si něco vybrali, vždy je nějaký emocionální faktor, možnost chyby. (Toto je pro mě například důvod, proč nikdy nevytvoříme umělý intelekt, protože nenahradí komplexnost lidského myšlení, poznání a podvědomí).

Podle mého názoru, z psychologického hlediska můžeme ovlivňovat, manipulovat naším výběrem, ale nikdy naše podvědomí nebude „průhledným“, vždy tam bude něco, co o něm nevíme. Právě proto mě zaujalo toto téma, chci

² FREUD Sigmund. *Výklad snů. O snu*. Praha: Psychoanalytické nakl. J. Kocourek, 1998, ISBN: 80-86123-07-3, s. 193.

³ Srov.: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Podv%C4%9Bdom%C3%AD> [citováno 27. 4. 2017]

najít sebe sama v tomto životě jako osobnost. V dnešní době je to obzvláště důležité. Například v USA je velice populární hledat své kořeny – genealogický strom. Lidé chtějí vědět odkud pochází a kdo jsou.

Týká se to také i pohlaví. Například našla jsem článek, že v Německu některé rodiny do jistého věku dítěte oslovují ho bez pohlaví⁴. Je to také svým způsobem volnost výběru.

Mým hlavním cílem bylo ukázat paralelní realitu jedince. V běžném životě vždy máme logické úkoly: kde budeme bydlet, co budeme jíst, kde pracovat atd. V podvědomí jsme v jakemsi klidu, a cítíme se neomezeně. Aspoň já tak tomu rozumím.

⁴ http://zpravy.idnes.cz/nemecko-uznalo-existenci-tretiho-pohlavi-fg4-zahranicni.aspx?c=A130819_074707_zahranicni_im [citováno 25. 4. 2017].

3. PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY

Linka v obrazech je pro mě velice příjemná, ráda ji používám, většinou vždy na začátku práce. Chtěla jsem tentokrát ve své bakalářské práci na ní akcentovat a to tím, že linkou zobrazuji geometrické prvky a následně vytvářím perspektivu. Na začátku vůbec jsem nevěděla kam mě to zavede, a vlastně výsledkem vznikly obrazy, které mohou, ale nemusí připomínat 3D prostor.

Po dobu práce nad obrazem ráda přemýšlím nad estetickou složkou obrazu, například kam bych je umístila do prostoru, interieru či galerie. Je to pro mě důležité. Stejně jako kompozice v obraze:

*Kompozice je především záležitostí geometricky harmonického členění plochy na plátně, kompozice je umění proporcí.*⁵

Na plátnech používám většinou oranžově-žlutou a modrou barevnost. Modrá je moje oblíbená barva.

Centr plátna pro mě symbolizuje člověk, kterého jsem zobrazila červenou barvou (*Obr. 5*). On jako by přitahuje veškerou pozornost, k němu patří ten prostor a linie, a zároveň je v nich ztracen. Je to jako linka života, která vzniká z klidu. Nelze jednoznačně říct, jestli obrazy jsou dynamické nebo statické, ale určitě lze v nich vnímat pohyb.

Také na obrazech jsou zobrazené schody, a někdy se může zdát, že když se na ně přestaneme dívat na pár vteřin, tak po druhé oni jakoby změni své místo v prostoru, „hýbou se“. Schody znamenají cestu, po kterých jdeme vědomě či podvědomě, je to spojení dvou či více míst odněkud někam.

⁵ AUMONT Jacques. *Obraz*. Praha: Akademie muzických umění, 2005, ISBN 80-7331-045-7, s. 275.

Pro mě byli inspirací tvorba Wasiliye Kandinského (*Obr.1*) a Pieta Mondriana. Například Kandinskij věnoval celou knihu nazvanou *Bod Linie Plocha* (1926) otázce plochy, vtělení této základní výtvarné hodnoty do bodu, do linie nebo do části plochy a vzájemným vztahům mezi nimi:

„Prosté zkoumání vztahu mezi bodem a plochou, v níž se nachází, tak Kandinskému umožňuje definovat „základní rezonance“ každého bodu, to znamená jeho soustřednou tenzi, stabilitu (absenci spontánního puzení k pohybu) a tendenci „vrůst do plochy“ – základní rezonance, které jsou modifikovány jinými rezonancemi, odvozených z nahodilejších faktorů, jako je rozměr bodu, jeho tvar či postavení na ploše.“⁶

U Mondriana mě začarovala čistota barev a pravidelnost linky (*Obr.2*). On dovedl abstraktní malbu až na její nejzazší mez tím, že radikálně zjednodušil kompozici a redukoval barvy. On se snažil zachytit základní principy, jimž podléhá vše viditelné.⁷

Ráda hledám inspiraci jak pracovat s perspektivou v online galeriích, jako například Saatchi Art. Zde uvedu obrazy od Raula Percice (*Obr.3*) či Carla Dorty (*Obr.4*). Definuji perspektivu:

„Perspektiva je geometrická transformace, spočívající v projekci trojrozměrného prostoru do prostoru dvojrozměrného (do rovné plochy) podle určitých pravidel zaručujících, že budou zachovány informace o promítnutém prostoru.“⁸

⁶ AUMONT Jacques. *Obraz*. Praha: Akademie muzických umění, 2005, ISBN 80-7331-045-7, s.274

⁷ Srov.: https://cs.wikipedia.org/wiki/Piet_Mondrian, [citováno 27. 4. 2017]

⁸ Srov.: AUMONT Jacques. *Obraz*. Praha: Akademie muzických umění, 2005, ISBN 80-7331-045-7, s.214

V mých obrazech je kompozice linek a perspektiva vytvářena geometrickými plochami velmi důležitá.

4. POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA, PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Jednou z knížek, která me posunula a naučila vnímat umění tak jak ho vnímám je od Tatjany Rublja, ve které mluví o soudobém umění a jak prostředí vytvořeného lidmi (architektura, interiéry) ho ovlivňuje. Je možné hledat propojenost mezi formou a prostorem. Dnešní doba přináší velkou nabídku možností. Občas se v nich můžeme ztratit.⁹

Dnes pojem „svoboda“ je pro mě taky omezující: jedinec má číslo svého občankého průkazu, číslo pojištěnce, své číslo na škole; dokonce jakkoliv věrnostní karta v obchodě či číslo objednávky... O tom lze polemizovat a argumentovat delší dobu, ovšem důvodem, proč se o tom zmiňuji ve své práci je spojení pojmu „svobody“ s podvědomím. Právě v podvědomí člověk chce se spojit s nejlepší možnou variantou (skupinou či menšinou), lidé přemýšlí o tom, kdo oni jsou, hledají náboženství, gender, hledají své práva. Má práce je výjevem mého hledání, mé cesty a daných okolností ve kterých žiju.

Má bakalářská práce obsahuje čtyři obrazy velikostí 120cm x 120cm. Je to cyklus, obrazů, na dvou z nich je možné najít stojícího člověka, kterého jsem zobrazila v kontextu velkých geometrických tvarů a linek. Linka může také připomínat proces myšlení, který když zkoumáme, tak nám dává jistotu v dalším kroce, ale vnímáme to podvědomě.

Rozumím tomu, že možná mé práce se nezdají být dostatečně malebné. Tím myslím, že obsahují náměty z architektury, designu či interiéru, čím i poutají pozornost na první pohled. Právě proto si myslím, že jsou přínosné pro obor

⁹ Srov.: <http://lib.pedpresa.ua/7831-obrazotvorche-mystetstvo-pidruchnyk-dlya-7-klasu-rublya-t-ye.html>
[citováno 25. 4. 2017]

který studuju. Lze o nich polemizovat a zároveň hledat v nich inspiraci. Obrazy mají sdělovat estetičnost, mají nést myšlenku a logiku.

Ke svým pracím se chovám s jistým profesionalismem a dost přísně. Možná částečně je to z mé staré školy na Ukrajině, že všechno má být dokončeno v nejlepším „ideálním“ měřítku. Pořad myslím na jakousi selekci, ne každý obraz je u mě povedený. Ale jsem si vědomá, že toto je všechno subjektivní názor, který se mění, a já vím, že se budu v budoucnu měnit.

Tato práce mi přinesla možnost zkoumání tématu jak teoreticky tak prakticky. Pochopila jsem, že naše podvědomí „mluví“ potichu a klidně. Důležité je občas ho „uslyšet“.

5. RESUMÉ

На протяжении обучения в университете меня всегда тянуло к чистым цветам, к геометрическим формам и правильным линиям. Эти три компонента всегда присутствовали в моих работах. Но стоит заметить, что я никогда не забывала о глубине и перспективе при создании работы. Возможно, огромное влияние на меня сыграло творчество великих художников. Я всегда вдохновлялась работами Малевича, Кандинского и Мондриана. Их стиль работы приучил меня к эстетике и аккуратности в своей работе.

В своих работах я хотела показать поиск человека в этом мире, его происхождение, истинное предназначение. Именно человек является ключём, который выбирает свой жизненный путь через подсознание. В современном мире большинство людей погружены в свой микро мир: СМИ, интернет, социальные сети привели к закрытости людей. Всё чаще на улицах уже не встретишь детей играющих на площадках, они ведут своё общение через выдуманный виртуальный мир. Люди превратились в кофейный автомат, у которого мозг запрограммирован только на удовлетворение своих низших потребностей. В моём понимании именно подсознание может сыграть роль пробуждения. Через подсознание люди выбирают место в своей жизни, оно предначертывает людям их возможную роль, место в этой жизни.

Путь к подсознанию отождествляется у меня с жизнью.

На протяжении долгого периода работы над моими произведениями я проживала это сама, потому что найти правильное место в жизни это очень важно для человека.

Ни работа и ни образование, а правильность сатисфакции указывает нам на то где человек чувствует или будет чувствовать себя хорошо. Мы никогда не найдём это место используя мозг в его стандартном понимании. Только подсознание может открыть нам дорогу на пути к становлению в жизни.

В моих работах можно увидеть человека, который идёт в параллельной реальности, в другом мире. Он глубокий, без хаоса и излишнего «кипиша». Человек в моих произведениях представляется «Надёжным, уверенным», потому что эта нереальность, которую я хотела показать в своих работах и есть подсознание. Оно совсем другое чем наши мысли, ведь мысли приходят к нам в голову постоянно, а подсознание оно одно. Ведь так хорошо на душе, когда это чувство приходит и остаётся глубоко в душе.

6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:

a) knihy:

- 1) **AUMONT** Jacques. *Obraz*. Praha: Akademie muzických umění, 2005, ISBN 80-7331-045-7
- 2) **ELKINS**, James. *Proč lidé pláčou před obrazy*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1509-9.
- 3) **FREUD** Sigmud. *Výklad snů. O snu*. Praha: Psychoanalytické nakl. J. Kocourek, 1998, ISBN: 80-86123-07-3.
- 4) **LISSMANN**, Konrad Paul. *Filozofie moderního umění*. Olomouc: Votobia, 2000. ISBN 80-7198-444-2.
- 5) **SUTTNEROVÁ**, Eva. *Automatická kresba - Artrelax*. Vyd. 1. Ilustrace Damián Dudáš. Plzeň: Nava, 2006, 188 s. ISBN 80-7211-225-2.

b) internetové zdroje:

- 1) http://zpravy.idnes.cz/nemecko-uznalo-existenci-tretiho-pohlavi-fg4-zahranicni.aspx?c=A130819_074707_zahranicni_im [citováno 25. 4. 2017].
- 2) https://cs.wikipedia.org/wiki/Piet_Mondrian, [citováno 27. 4. 2017]
- 3) <http://lib.pedpresa.ua/7831-obrazotvorche-mystetstvo-pidruchnyk-dlya-7-klasu-rublya-t-ye.html> [citováno 25. 4. 2017]
- 4) <https://cs.wikipedia.org/wiki/Podv%C4%9Bdom%C3%AD> [citováno 27. 4. 2017]

c) obrazová příloha:

Obr.1

<http://www.wassily-kandinsky.org/Yellow-Red-Blue.jsp#prettyPhoto>

(27.4.2017)

Obr.2

<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=EKdkTGu0&id=AA400DEA6DE47E2C40FF56D0CE7B6FD2E28C203D&thid=OIP.EKdkTGu0EaNA6IW40YAWIwEsDh&q=mondrian&simid=608043198764223111&selectedIndex=18&first=1> (27.4.2017)

Obr. 3

https://www.saatchiart.com/art/Painting-GEOM/856980/2906435/view?visii=true&source=product_page_yml_img
(27.4.2017)

Obr. 4

<https://www.saatchiart.com/art/Photography-Milano-Portanuova-13-Series-Biocities-Two-Limited-edition-of-3-copy-3-of-3/86763/2556980/view>
(27.4.2017)

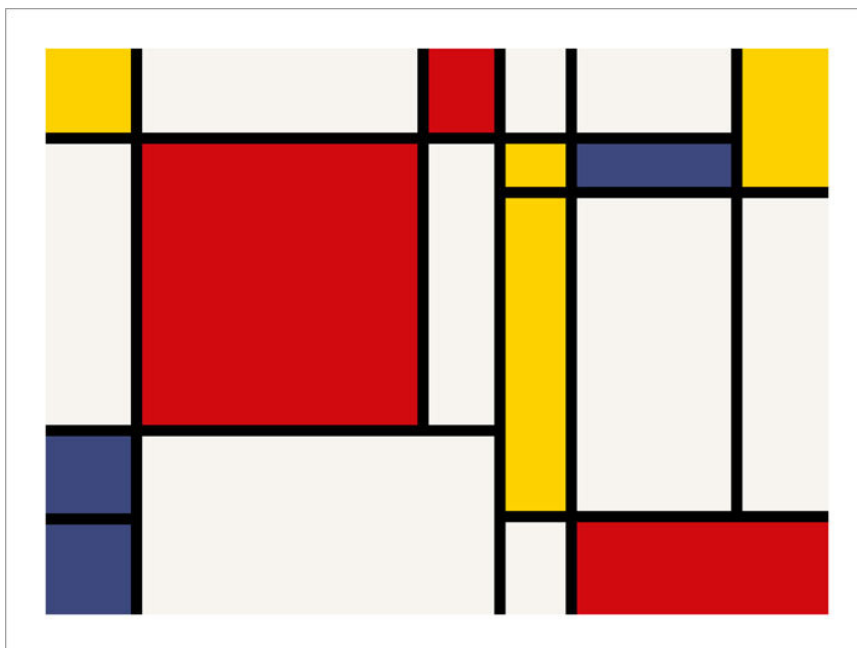
Obr. 5-15

Foto k mé bakalářské práci

7. SEZNAM PŘÍLOH

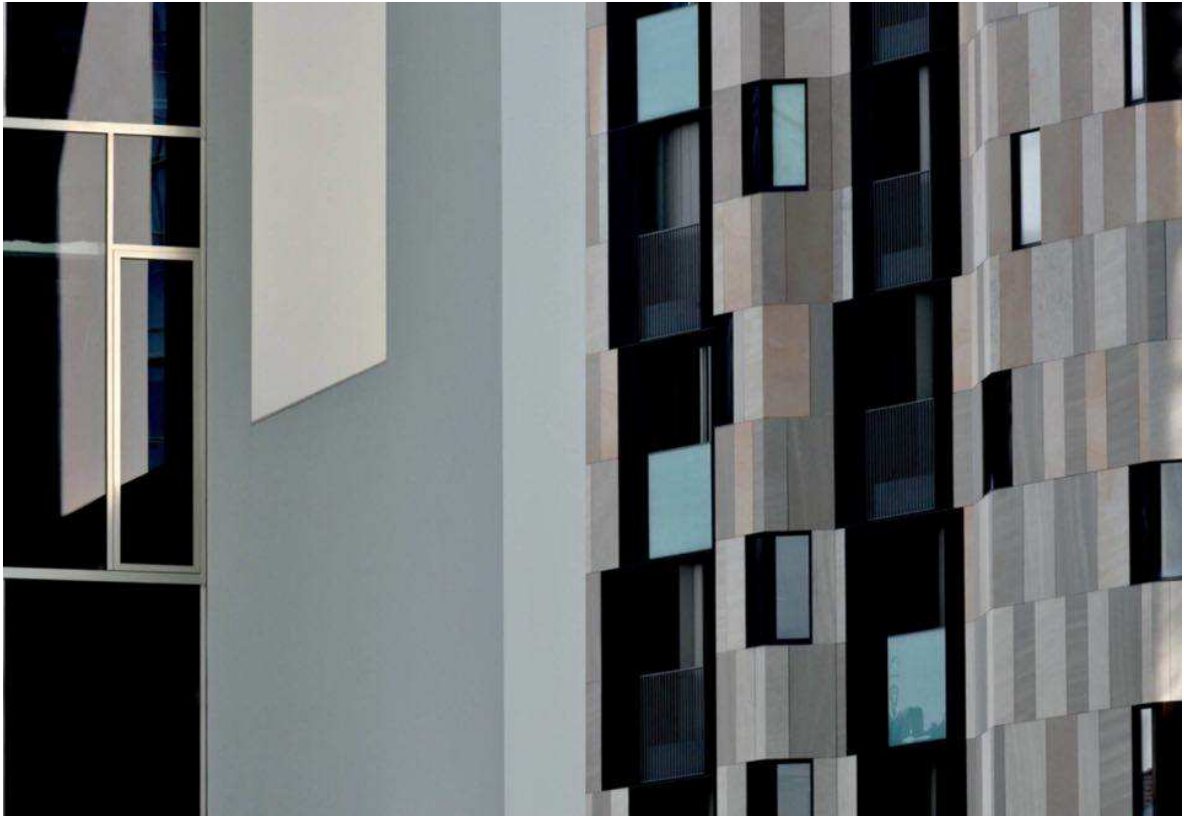
Obr. 1 Yellow-Red-Blue, 1925, Wassily Kandinsky

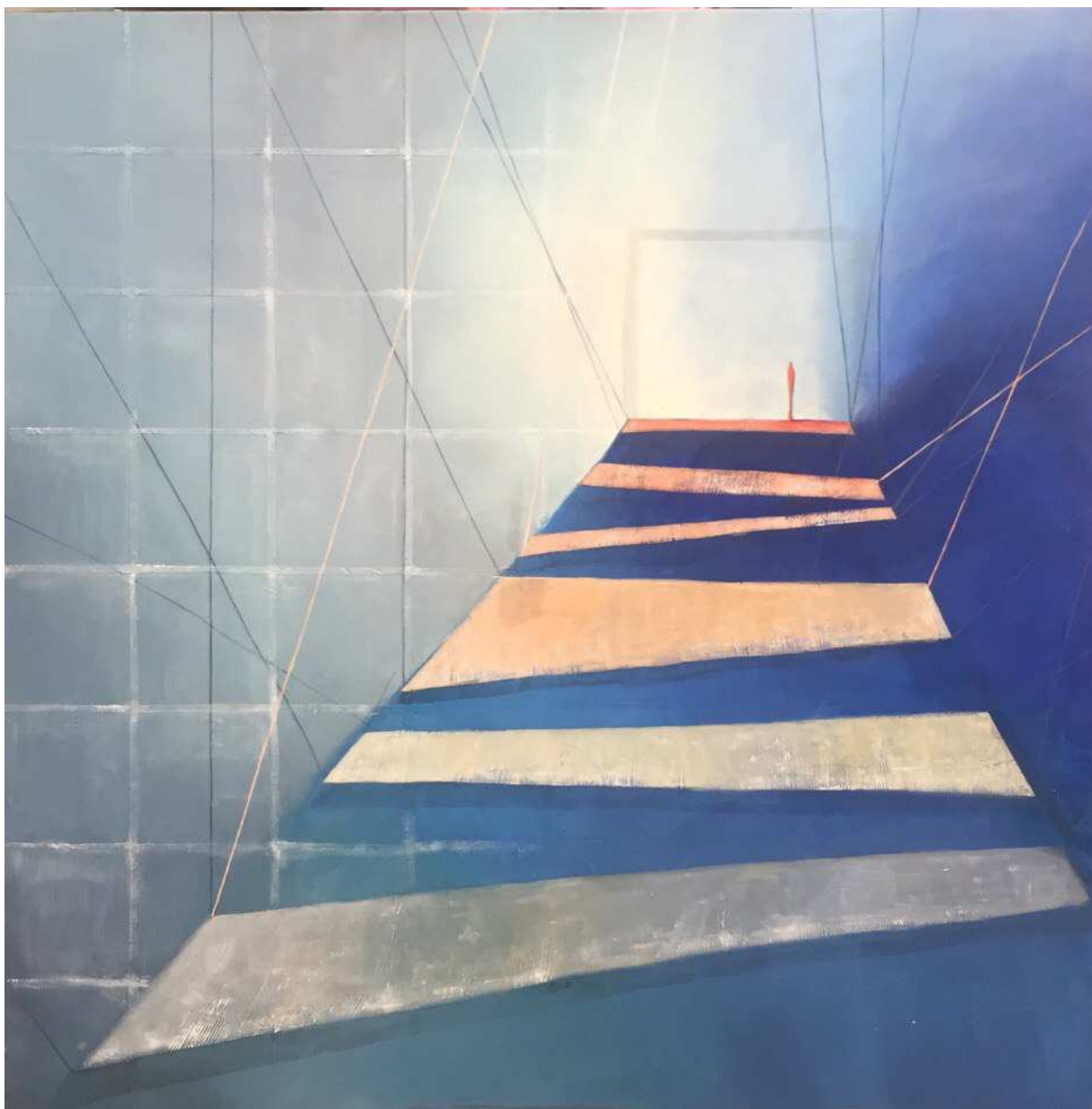
Obr.2 – Piet Mondrian

Obr.3 - Raul Percic

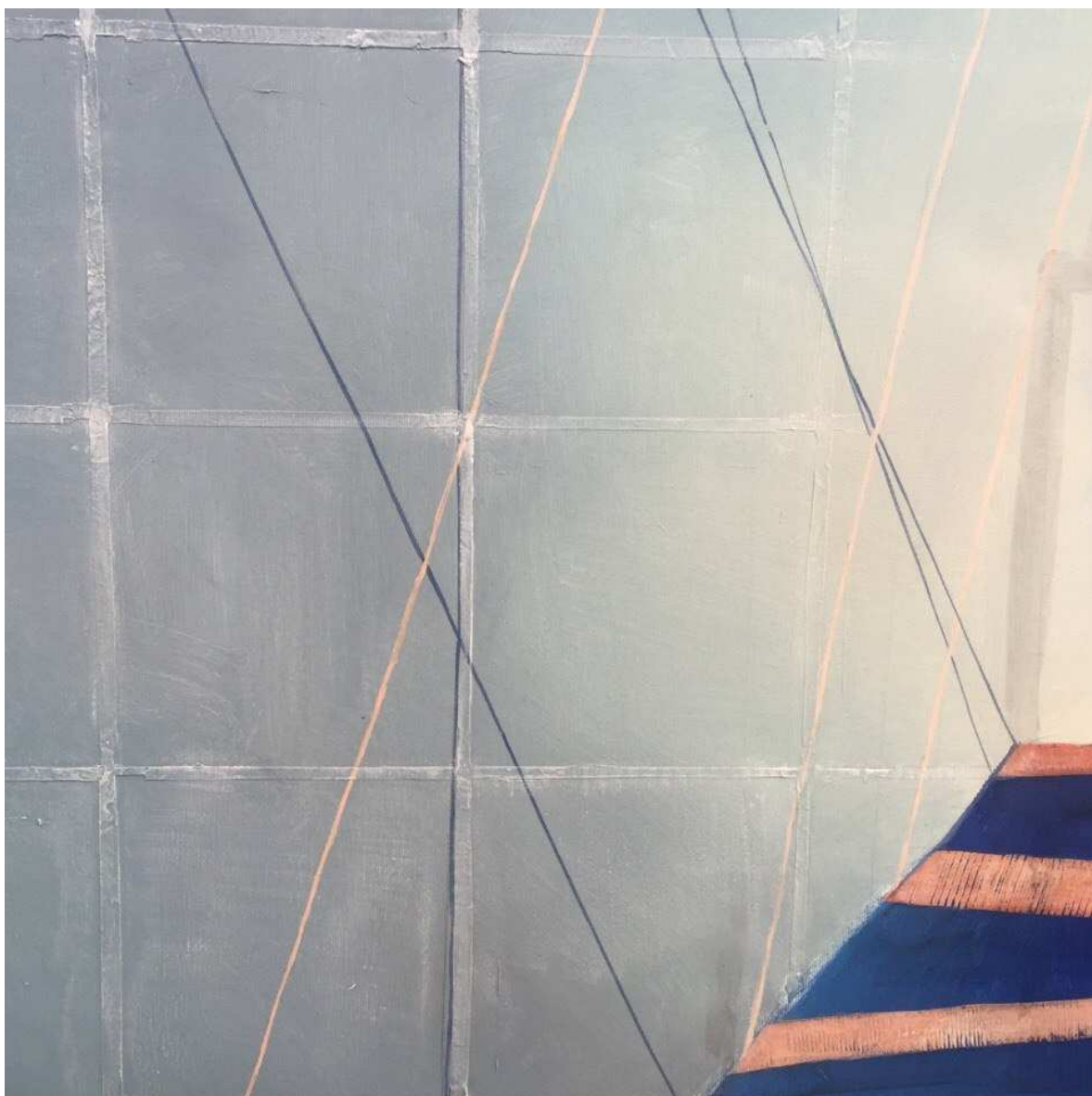
Obr.4 - Carl Dort

Obr. 5 – Obraz k mé BP č.1

Obr. 6 – detail k obrazu k č.1

Obr. 7 – detail k obrazu k č.1

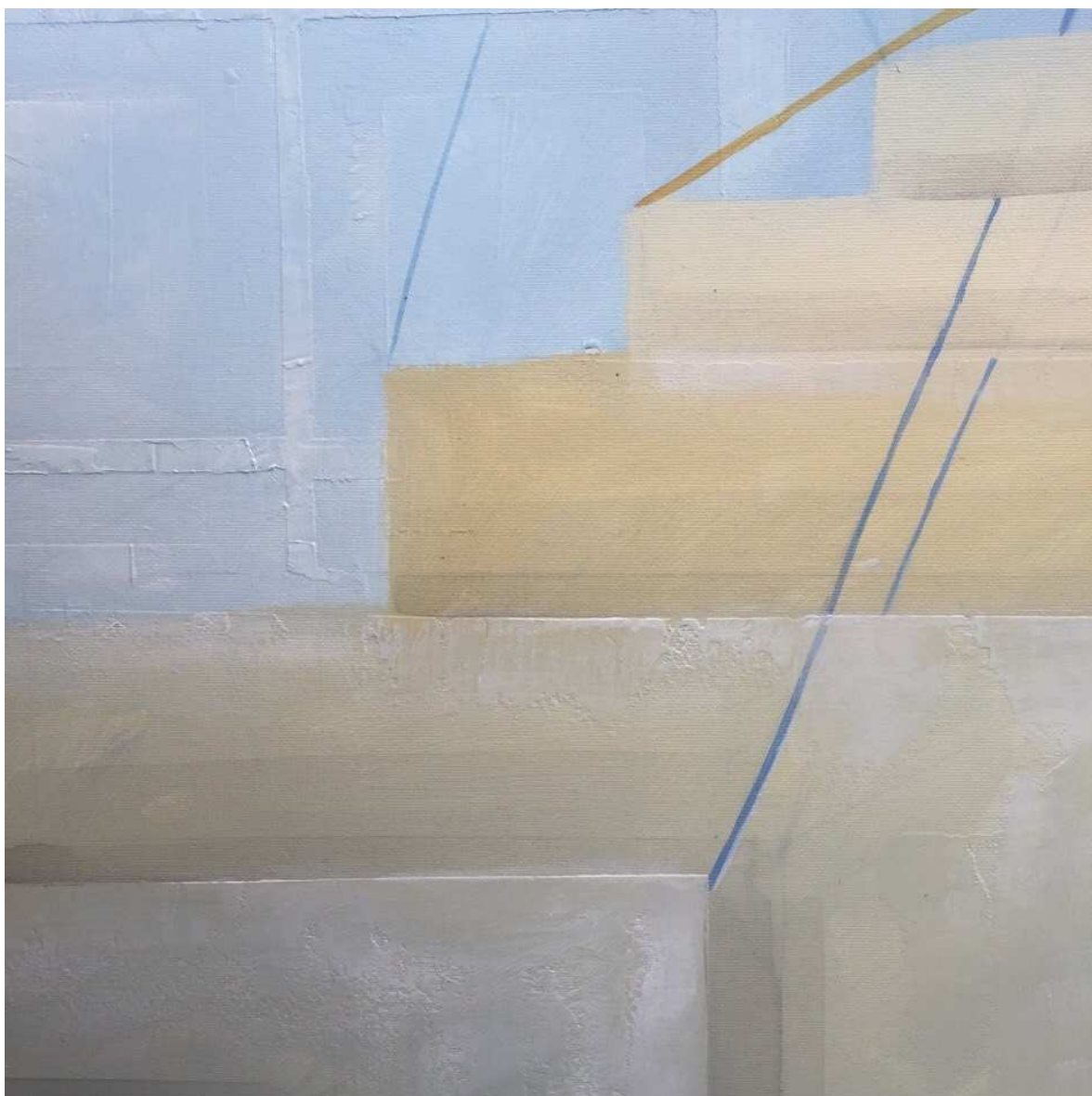
Obr. 8 – Obraz k mé BP č.2

Obr. 9 – Obraz k mé BP č.3

Obr. 10 – Obraz k mé BP č.4

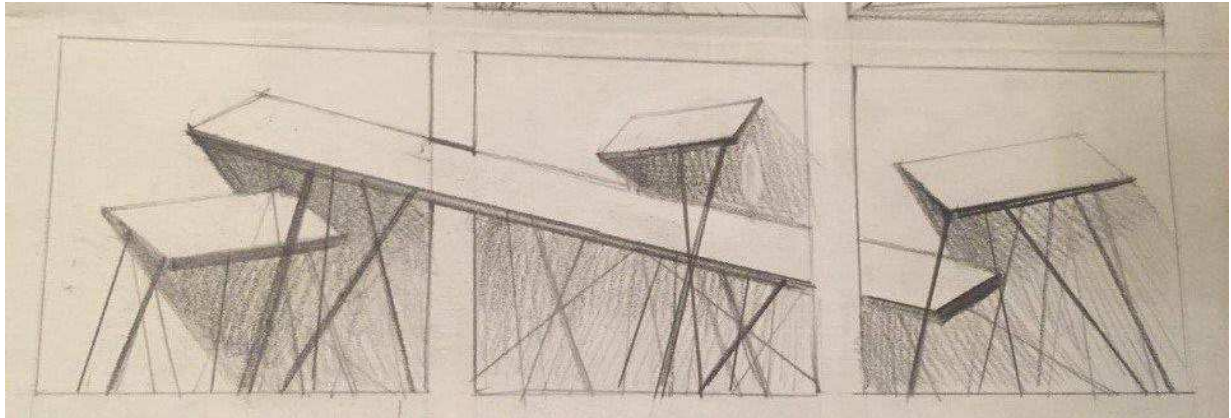
Obr. 11 – detail k obrazu k č. 4

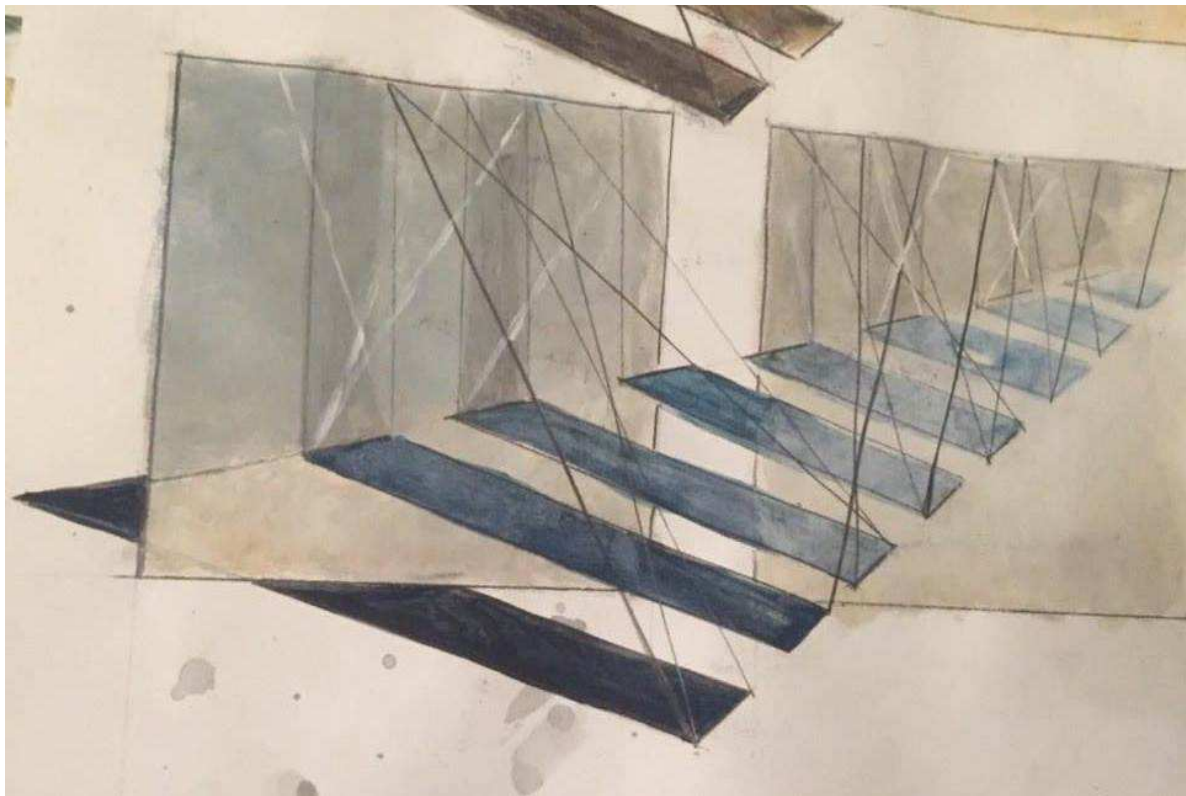
Obr. 12 – skica k bakalářské práci

Obr. 13 – skica k bakalářské práci

Obr. 14 – skica k bakalářské práci

Obr. 15 – skica k bakalářské práci